

НАЦИОНАЛЕН ИНСТИТУТ
НА ПРАВОСЪДИЕТО

**Работна среща на националната съдийска и прокурорска мрежи за
международно сътрудничество по наказателни дела и Министерство на правосъдието
по правните и практически положения на националната позиция на България
по Директива 2014/41/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета от 03.04.2014 г.
относно Европейска заповед за разследване по наказателноправни въпроси**

Резюме на срещата, акценти, заключения

На срещата, проведена на 29.05.2017г., в зала 201 на Националния институт на правосъдието, гр. София, присъстваха: Иванка Которова – заместник на Националния представител на България в Евроджъст; заместник-председателят на ВКС, председател на Наказателната колегия и национален представител на Република България в Съвместния надзорен орган на Евроджъст - съдия Павлина Панова; Магдалена Лазарова – член на ВСС на РБ; Миглена Тачева – Директор на НИП; Националният кореспондент на България в ЕСМ и Завеждащ Отдел 04 във ВКП прокурор Цветомир Йосифов, контактни точки и тул-кореспондентът в ЕСМ; членове на националната прокурорска и съдебна мрежи; Катя Панова и Димитър Терзииванов от Министерство на правосъдието, Дирекция „Международно правно сътрудничество и европейски въпроси“, отдел „Сътрудничество по наказателноправни въпроси“; експерти от дирекция „Международна дейност“ на администрацията на ВСС; експерти от НИП.

Срещата бе открита от г-жа Миглена Тачева - Директор на НИП, и модерирана от националното лице за контакт на националната съдебна мрежа за международно сътрудничество по наказателни дела съдия в Апелативен съд гр. Варна – Ангелина Лазарова. В дневния ред бяха включени: представяне на Директивата и въвеждания с нея инструмент Европейска заповед за разследване от г-жа Которова, в качеството ѝ на представител на Националното бюро на България в Евроджъст; преглед на актуалните нормативни и практически решения на държавите по въвеждането на Директивата от г-жа Татяна Грозданова-Чакърлова, съдия в Апелативен съд София, член на Националната съдебна мрежа за международно сътрудничество по наказателни дела и контактна точка за България в Европейската съдебна мрежа; дискусия по ключовите хипотези на практическото приложение на Директивата и обобщаване на националната позиция относно инструментариума при сътрудничеството между държавите, които са я транспонирали и останалите, които са в процес на въвеждане. В хода на срещата бе обявено за изготвения от дирекция "Съвет по законодателство" при МП проект на национален закон за въвеждане на Директивата, като бяха отправени и конкретни препоръки към съдържанието му.

При кратко отразяване на изказванията на участниците, могат да бъдат посочени следните акценти:

Иванка Которова – заместник на националния представител на България в Евроджъст - България не е единствената, която не е транспонирала Директивата. Неприятният момент е, че България е инициирала тази директива.

По време на срещата на националните координатори на ЕСМ се е поставил въпросът какво би направила държава, ако не е транспонирала Директивата и се получи ЕЗР за изпълнение, респ. ако е транспонирала Директивата, а държавата, която трябва да изпълни ЕЗР не я е транспонирала.

ЕЗР – може да погледнем ЕЗА и да потърсим нейно подобие, но целта е друга – не предаване на лица с оглед наказателно преследване или изпълняване на присъда, а с оглед предаване на доказателства.

Димитър Терзииванов – експерт от МП – към момента има изработен проектозакон във връзка с транспонирането на Директивата от Съвета по законодателството към МП. Предстои неговото обсъждане и нанасяне на редакции. Ще бъде изпратен и до членовете на националните мрежи за съдебно сътрудничество. След обсъждане и нанасяне на корекции и допълнения следва внасянето му в МС и след това в НС. Най-оптимистичният срок за влизане в НС е септември-октомври.

Иванка Которова – заместник на националния представител на България в Евроджъст - Извън обхвата на Директивата остават:

- съвместните екипи за разследване, както и доказателствата, които се събират в рамките на съвместните екипи за разследване;
- трансгранично прихващане на далекосъобщения – чл.18, ал.1 от Конвенцията от 2000 г. с незабавно предаване;
- трансгранично прихващане на далекосъобщения със записване и последващо предаване;
- реституция на вещи по чл. 8 от Конвенция 2000 за предаването им на законния собственик в молещата държава;
- чл. 40 от Шенгенската конвенция – предвижда трансгранично наблюдение, което в България е уредено в Закона за СРС;
- чл. 49 от Шенгенската конвенция предвижда преследване за причинени вреди в рамките на наказателното производство;
- връчване на процесуални книжа (постановления, решения, присъди и др.) – чл. 5 от Конвенция 2000;

Нови моменти при ЕЗР, които я правят по-силен инструмент от класическата молба за правна помощ:

- Целта – отправяне на искане да се осъществи процесуално-следствено действие – не предаване на доказателства, вещ или книжа (те са краен резултат). Директивата вмениява в ангажимент на държавата, когато иска нещо, да посочи как точно да бъде извършено действието, освен ако вещта, която искаме или доказателство/книжата са налични. В тази връзка Директивата замества и европейската заповед за събиране на доказателства, която България не транспонира.
- Срокове - абсолютно императивни, подобно при ЕЗА – срок, в рамките на който да се произнесеш относно ЕЗР (30 дни) и срок, в рамките на който да изпълниш ЕЗР (90 дни с възможност да удължаване до 120 дни при изключителни обстоятелства).
- Формуляр – предвижда се реквизит, в който се посочва, че е получена ЕЗР – разписка, че е получена, и от този момента започва да тече 30 дневния срок по произнасянето дали се признава и дали има разпореждане за изпълнение на заповедта.
- Изрично посочване от държавите кой орган считат за издаващ орган – съдия, прокурор, следовател. Предвидено е изключение заповедта за разследване да бъде издадена от разследващ орган (полицай или следовател) при последващо валидиране от съдебния орган. Прави се разлика между централен орган и компетентен за изпълнението орган – въпрос на личен избор от страна на държавите е дали да въведат централен орган, т.е. дали да включат МП или ВКП или друг или да оставят директната форма без посредничество на централен орган.
- Институт на временните мерки – какво се случва със закона, който предвижда налагане на обезпечителни мерки за обезпечаване на имущество и доказателства.

Тези временни мерки се ограничават само до налагането им върху доказателства, а не върху облаги от престъпления. Има срокове за налагане на временната мярка, които могат да бъдат поискани от държавата, която е издаваща. Сроктът за произнасяне по временната мярка е 24 часа. Съществуват варианти дали да бъде визиран срок за налагане на мярката или в последствие, т.е. държавата, която налага мярката да определи срок и съответно държавата, издала заповедта да посочи пък в какъв срок ще предостави съответната заповед за конфискация.

- Нов момент е издаване на втора, допълваща ЕЗР, като се направи позоваване към първата- има го във формуляра за ЕЗР
- Процесуално-следственото действие, което ще бъде поискано от издаващия орган да бъде обосновано, т.е. да бъде посочено колко е пропорционално и необходимо на целите на наказателното производство. Процесуално-следственото действие е необходимо да бъде възможно в сходен национален случай – да е разрешено в държавата, която издава заповедта за разследване и такова процесуално-следствено действие да е предвидено в изпълняващата държава. Ако не е предвидено, има варианти, които са предвидени в Директивата.
- Валидиране от издаващия орган
- Кой може да бъде изпълняващ орган се определя от държавата, която транспонира Директивата – ЕЗР може да бъде издавана във всички фази на наказателното производство – съдебна и досъдебна.
- Процесуално-следственото действие може да бъде избрано от изпълняващата държава.
- Силно ограничаване на основанията за непризнаване на ЕЗР – елиминирани са възможностите за злоупотреба, като е сведено до там, че лицето, което е обвиняемо/ подсъдимо се ползва с привилегии или имунитет; ако с изпълнението би се застрашило националната сигурност или би се разкрила самоличността на агент под прикритие или би се използвала класифицирана информация, което е в противоречие със закон за класифицираната информация и ЗСРС. Принципът *ne bis in idem* също се приема като основание за отказ.
- Основания за отлагане – при наличие на собствено висящо производство или ако вещта, предмет на искането, е необходима за нуждите на собствените национални интереси до отпадане на необходимостта.

Транспонирането на Директивата заменя Конвенцията от 1959 г. и двата протокола към нея, Конвенцията от 2000 г. и единственият протокол към нея, Шенгенската конвенция, рамковото решение 2008/278 и рамково решение 2005/577. Класическата правна помощ се прилага до 22 май 2017 г. и очакванията от държавите са след тази дата да не издават молби за правна помощ.

Предлагат се решения на ситуации, при които молбата е издадена след 22 май в случай не нетранспониране и държавите бяха запитани как биха постъпили. Държавите-членки, освен Директивата, могат да приемат и двустранни договори помежду си (често практикувано в Скандинавските държави, държави, които са близки регионално една до друга), стига да не са в противоречие с Директивата и, нещо повече, те следва да обслужват нейните цели, т.е. да улесняват приложението на Директивата.

Чл.34 от Директивата – държавите –членки казват, че ще продължават да използват молбите за правна помощ, докато транспонират Директивата за ЕЗР.

Друг сценарий е, когато изпълняващата държава е транспонира ЕЗР, но издаващата държава не я е транспонира – по-голяма част от държавите казват, че ще могат да изпълняват молби за правна помощ, независимо, че са транспонирали ЕЗР.

Директен ефект от позицията на Евроджъст – Директивата ще има ефект, но индиректно – ако крайният срок за транспониране е изтекъл и националните власти не са я

транспонирани, националните органи имат задължението да тълкуват националното право възможно най-близко в съответствие с Директивата. Това означава, че ако държава-членка не е транспонирала заповедта за разследване, следва да остане най-близко във връзка с условията на Директивата (потвърждение за получаване на ЕЗР, спазване на срокове и др.).

Татяна Грозданова – съдия в Окръжен съд София, командирована в Апелативен съд София - Към 23 май транспониралите Директивата държави са Белгия, Франция, Германия, Латвия и Унгария. Становищата на отделните държави относно ЕЗР биха били добри насоки към България във връзка с това какво се очаква от нашата държава относно международното сътрудничество. Кралство Испания посочва, че ще се обърнат към практиката на Съда в Люксембург и там, където е възможно ще се придържат в максимална степен към т.нар. съобразено тълкуване, търсейки и адекватното разрешение в националното си законодателство.

Павлина Панова - заместник-председателят на Върховния касационен съд, председател на Наказателната колегия и национален представител на Република България в Съвместния надзорен орган на Евроджъст – Тъй като България, а и други държави не са транспонирали Директивата, то следва да се прилага принципа за взаимното доверие и взаимното признаване. България следва да продължава да изпълнява старите инструменти на сътрудничество до момента, в който тази Директива бъде транспонирана. Важни в това отношение са взаимните консултации между издаващия и изпълняващия орган.

- по отношение на това дали Директивата има директен ефект, докато бъде въведена – следва да се направи т.нар. съответно тълкуване на националното право съответно на нормите на Директивата. Формите на международното сътрудничество по наказателни дела следва да се прилагат в духа на Директивата.

Относно подготвения законопроект от Съвета по законодателство към МП адмира, да вземат участие представителите на професионалните мрежи и посочва някои забележки:

- Проектозаконът е бланкетен - няма конкретика как този инструмент ще се използва на практика в работата на магистратите.
- Преписването на нормите на една директива не е адекватно въвеждане на Директивата в националното законодателство. Дори ЕК е предприемала наказателни процедури спрямо ДЧ, които не въвеждат Директивата, а просто преписват нормите. В проектът е преписана нормата за езика, на който се издава ЕЗР, без да се посочи другият език, на който може да бъде изпращана ЕЗР до България.
- Относно допълнителните разпоредби – дефиниция за издаващ и изпълняващ орган, има разлики в компетентността на органите в България и в другите държави, където например има и съдия-следовател, поради което е необходимо тези органи да се дефинират максимално широко, без националният закон да ограничава чуждото законодателство.
- Чл.9 – изпълняващ орган в България – ОС, в района на който се изисква извършването на конкретното действие, ако действието следва да се извърши на територията на няколко ОС - апелативен съд и ако е на територията на няколко АС – изпълняващ орган ще бъде ВКС. ВКС не се занимава с такива форми на международноправно сътрудничество. По-подходящо би било при различни действия, компетентен да бъде органът, на чиято територия е най-спешното действие.
- Чл.11 – самата процедура по приемане на ЕЗР, съдът би следвало да разгледа ЕЗР еднолично в закрито заседание, но това изключва АС и ВКС. С определението си съдът следва да определи компетентен орган, но той може и да не е в състояние да

изпълни ЕЗР. Защо е необходимо по досъдебно производство съдът да изпълнява ЕЗР.

- Липсва разпоредба относно извършването на процесуално-следствени действия, които изискват предварително разрешение или последващо одобрение от съда (претърсвания, обиски и др.). Директивата предвижда, че когато националното законодателство предоставя такава възможност за закрила на интересите, то тя следва да бъде осигурена.
- Задължение за информиране – ако се приеме, че изпълняващ орган ще е съдът и той следва да приеме изпълнението на ЕЗР, то в чл.18 е посочено, че и съдът и съответният прокурор потвърждава получаването на ЕЗР.
- Специфичните разпоредби – глава 4 – преписана е Директивата. Необходимо е да се подчертае, че основанията за отказ са само факултативни, че не се провежда открито съдебно, състезателно производство - защо съдът да бъде ангажиран с всички ЕЗР.

Татяна Грозданова – съдия в Окръжен съд София, командирована в Апелативен съд София, - По въпроса как съдия/прокурор би постъпил, ако бъде сезиран с ЕЗР, ако все още държавата не е транспонирала тази директива, отговорът е:

До момента, в който транспонираме Директивата, ние можем само да изпълняваме съществуващите инструменти за международно сътрудничество – ние ще си служим с МПП.

Радослав Андреев, прокурор при ВКП - По-важно на този етап е да се подготви качествен законопроект. Важен въпрос е въпросът за езика – дали да не се предвиди издаването на ЕЗР на собствения език и поне един друг европейски език, което би довело до допълнителни разходи. Може би компетентен орган по допускане изпълнението на ЕЗР да бъде ОП. Следва да се съобрази законопроектът с разпоредбите на НПК.

Атанас Атанасов, съдия в СГС - Докато България не е транспонирала директивата би следвало, ако се получи такава ЕЗР да я изпълняваме като МПП. Относно законопроекта, следва да се предвиди, че изпълняващ орган, когато се получи ЕЗР по досъдебното производство, следва да бъде прокурорът (ОП). Следва да бъдат направени промени и в НПК и относно другите инструменти, засягащи Директивата.

Евгени Цветанов, прокурор при ВКП - При получаване на ЕЗР следва да се приложи принципът на съответното тълкуване, т.е. България няма да я третира като ЕЗР, а като съответен вид за МПП. При изработването на законопроекта следва да се отчетат промените, които следва да бъдат направени в НПК, ЗСРС и др. Добре би било да се види и финансовата страна на един такъв закон относно транспонирането на Директивата (превод на ЕЗР).

В хода на дискусията бяха представени и изпратените специално за националната работна среща - презентация и позиция от г-н **Даниел Бернард**, лектор на ЕМСО, по темата за ЕЗР и ключовите въпроси за прилагането ѝ между държавите в периода на транспониране на Директивата.

След приключване на изказванията участниците в срещата се обединиха около следните **заключителни изводи**:

При необходимост от международно сътрудничество по наказателни дела, попадащо в обсега на Директива 2014/41/ЕС до момента на официалното ѝ транспониране, компетентният български магистрат следва да изготви молба за правна помощ /МПП/. Не би могла да бъде изготвена ЕЗР и при позоваване на чл. 1 ал. 3 от Директивата.

Като изпълняваща държава България ще изпълнява изпратени от държавите, въвели Директивата, ЕЗР, при спазване на правилата за МПП, но без да бъде изисквано от държавата да ползва този инструмент /МПП/.

В случай, че поисканата за изпълнение в България мярка или процесуално-следствено действие не са познати в националното право, следва да бъде направено тълкуване и да се предприеме най-близкото такова, за което да бъде уведомена изпращащата държава.

Основанията за отказ на ЕЗР са факултативни, не са задължителни.

Следва да продължат да бъдат прилагани сроковете по действащите за България Конвенции за международно сътрудничество.

Извън приложното поле на ЕЗР попадат изрично посочените от представителя на НББ в Евроджъст.

Обобщените отговори от днешната среща следва да бъдат изпратени на Европейската съдебна мрежа от прокурор Виктор Тарчев, тул-кореспондент на България в ЕСМ, след съгласуване с Националния кореспондент.

Необходимо е активно участие на магистратите в законодателния процес по създаване на националния закон за въвеждане на Директивата за ЕЗР.

Директорът на НИП гр. София закри срещата и изрази позиция, че е необходимо диалогът да продължи. Предложи през м. 09.2017г. да бъде проведена следваща работна среща за конкретно обсъждане на българския проектозакон за транспониране на Директивата и въвеждане на европейската заповед за разследване.